

İslâm, sadelik ve kolaylıklar dinidir «3»

SÜNNETDEN BAZI KOLAYLIK DELİLLERİ

«Andolsun size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelirdi, üstünüze çok düşkündür, mü'minlere çok re'fetli çok merhametlidir» (et-Tevbe: 28).

«Ve seni sade âlemlere rahmet olarak göndermişizdir» (el-Enbiya: 107).

«Peygamber mü'minlere nefislerinden daha evlâdır, zevceleri de mü'minlerin analarıdır...» (el-Ahzâb: 6).

Bu âyeti şu hadis gayet güzel tefsir etmiştir:

Ebû Hureyre (R) den (şöyle demiştir):

Peygamber (S) şöyle buyurdu: «Hiç bir mü'min yoktur ki ben ona dünya ve âhiret işlerin) de (kendisinden) daha yakın olmayayım. İsterseniz (delil olmak üzere), «Peygamber, mü'minlere nefislerinden daha yakındır...» âyetini okuyunuz. Herhangi bir mü'min ölür de mal bırakırsa bu mala kim olursa olsunlar onun asabesi varis olsun. Herhangi bir mü'min de borç, yahud (fakir bir) âile bırakırsa o da bana gelsin. Ben onun velisiyim.» (Buhârî, Tefsir, sûretü'l-Ahzâb).

«Ben ancak (âlemlere) rahmet için gönderildim, azab için gönderilmedim» (Buhârî).

Ebû Hureyre (R) den: Kendisi Rasûlullah (S) in: «Allah'ım! Herhangi bir mü'mine ağır bir söz söylemiş olursam, Sen o sözü mü kıyamet gününde o mü'min için sana yakınlığa bir vesile kıl» buyurduğunu işitmiştir (1).

U âyetlerde ve hadislerde takdim ve tavsif buyurulan ulu peygamberin beşerî hayatı, insanlık için baştan başa kolaylık örnekleriyle dopdoludur:

«Sabit olmuştur ki Nebiyy (S), dîn ve dünyâ işlerinde, kendisine muhtaç olunan şeylerin cümlesinin beyanını getirmeden vefat etmemiştir. Şöyle ki Nebiyy (S) dîn işlerini mufassal olarak getirmiş, dünya işlerini de küllî kaidelerle icmâlen göstermiştir. Bunlar da şûrânın meşrûiyyeti, kolaylık, güçlüğü kaldırılması, zarûretler ve bütün zamanlara ve hallere muvâfık olan diğer birtakım kaidelerdir. Bu, sünnet ehlinin kimsenin muhâlefet etmediği bir husustur» (2).

Şimdi Kur'an'ın mübelliği ve ilk tatbikçisi olan büyük peygamberin, İslâmın sadelik ve kolaylığına delil olabilecek bazı hadislerini yalnız Buhârî ile Müslim'in «el-Câmiu's-Sahih»leri muhtevâsından alarak sunuyorum:

Ebû Hureyre (R) dan, Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: **Aziz**

(1) Buhârî, Da'avat, «men âzeytuhu fec'alhu lehâ zekâten ve rahmeten»; Muslim, Birr ve's-sıla ve'l-âdâb, «men leanehû'n-Nebiyyu (S) ev da'â aleyhi...»; el-Li'li'ü ve'l-Mercan, III, 257 «1673».

(2) Seyh Ali Mahfûz, el-İbda' fi madârri'l-İbtida' s. 89.

M. SOFUOĞLU

(İst. Yük. İslâm
Enst. Öğre. Üyesi)

ve celil olan Allah (kullarının hase-nât ve seyyiâtını yazmağa memur olan meleklerine) her zaman şöyle emreder: **Kulum fena bir iş yapmak istediğinde iradesini tahakkuk ettirmedikçe onu hemen defterine kaydetmeyiniz. Eğer o fenalığı yaparsa o yaptığı fenalığın bir mislini yazınız. Eğer benden çekinerek yapmaz, bırakırsa bu defa onun hisabına bir sevap yazınız. Bir de kulum bir iyilik yapmak ister de yapamazsa, ona bu güzel niyetine mükâfat olarak bir sevap yazınız. Eğer yaparsa yaptığı o işin mükâfatını on mislinden yedi yüz katına kadar yazınız.** (Buhârî, Tevhid, rak. 126). Ebu Saîd (R) den: Dedi ki: Ali b. Ebî Talib, Rasûlullah (S) e, Yemen'den, dibağlanmış bir deri içinde toprağın arıtılmamış bir miktar altın gönderdi. Rasûlullah onu (Cîrâne'de iken) dört kişi: Uyeyne ibn Bedir, Akra' ibn Hâbis, Zeydu'l-Hayl ve Alkama ibn Ulâse arasında taksim etti. Ashâbından bir adam: Bizler buna onlardan daha haklı idik dedi. Bu, Peygambere ulaştı. Bunun üzerine: «Ben semâdakilerin emîni ve sabah akşam bana semânın haberi gelirken, sizler bana emniyet etmiyor musunuz» dedi. Hemen gözleri çukur, şakakları taşkın, anlı çıkık, sakalı sık, başı tıraşlı, izârî çemrenmiş bir adam kalkıp: Ya rasûlallah! Allahdan kork dedi. Rasûlullah: Sana yazıklar olsun, ben Allah'dan ittikâ etmeğe yer ahâlisinin en haklısı değil miyim? buyurdu. Sonra adam dönüp gitti. Bunun üzerine Halid ibn Velîd: Ya Rasûlallah, onun boynunu vurmuyayım mı? dedi. Rasûlullah: Hayır, muhtemel ki o namaz kılar bir kimsedir, buyurdu Halid: Nice namaz kılan vardır ki kalbinde olmayan (imân)ı diliyle söyler dedi. Rasûlullah da: «Ben insanların kalplerinin içini delip araştırmakla ve karınlarını yarmakla emrolunmadım» buyurdu (Buhârî, Muslim).

Şu'be ibn Haccâc, Ezrâk ibn Kays'dan şöyle rivâyet etmiştir:

EZRÂK demiştir ki Ehvaz'da Harûriyye ile harp ettiğimiz günlerde (Düceyle) nehr(inin) kenarında bulunuyorduk. Birisi de orada binitinin gemini elinde tutarak namaz kılıyor — ki râvî Şu'be bu namaz kılan zâtın Eslemî Ebû Berzeh (R) olduğunu haber vermiştir — Namaz kılarken hayvan, Ebû Berze'yi çekmeye, o da hayvana uymaya başladı. Bu vaziyete şâhid olan bir hâricî: Ya Rabb şu ihtiyara cezasını ver dedi. Ebû Berze namaz-

dan fâriğ olunca ona şöyle cevap verdi: Senin sözünü işittim, ben Rasûlullah (S) ile birlikte altı yahut yedi, yahut sekiz gazâda bulundum. Rasûlullah'ın (namazda ve sâir hususlarda ümmetine dâima) k o l a y l ı k g ö s t e r d i ğ i n e ş â h i d o l d u m . Şimdi benim hayvanın hareketine uysal olmaklığım onu (başı boş) bırakmaktığımdan daha hayırlıdır. (Çünkü bırakınca) hayvan yemliğine dönecektir. O zaman benim için (uzak menzileme gitmek) güçleşecektir (Buhârî, Salât, izâ infeleteti't-Dâbbetu).

Âişe (R) dan; Dedi ki: Rasûlullah (S) i'tikâf yapmayı murad ettiği zaman, sabah namazını kılar, sonra i'tikâf yerine girerdi. Kendisi Ramazandan son on günde i'tikâf etmeyi murad etti de kubbesinin kurulmasını emretmişti. Kubbe de kurulmuştu. Hemen Zeyneb de kubbesinin kurulmasını emretti ve kuruldu. Peygamber (S) in zevcelerinden başkası da kubbesinin kurulmasını emretti, çadırlar kuruldu. Rasûlullah sabah namazını kılınca bir de baktı ki birçok kubbeler... Kadınlarına hitaben: «Tâatı mı murad ediyorsunuz? buyurdu ve hemen kubbesinin yıkılmasını emretti. Kubbe izâle edildi, Rasûlullah o Ramazan i'tikâfı terketti, nihayet sevalin ilk on gününde i'tikâf buyurdu (Müslim, İtikâf; Muslim bi-Şerhi'n-Nevevî 8/68-69).

İbni Abbâs (R) dan: Rasûlullah (S) «...Sizleri dinde ifrat gitmenizden sakındırım. Sizden öncekileri ancak dinde aşırı gitmek helâk etmiştir» buyurdu (3).

Âişe (R) den, dedi ki: Rasûlullah (S) şöyle buyurdu: «Allah Taâlâ beni sıkıntı ve zahmet verici ve bunu arzu edici olarak göndermedi. Fakat Allah beni m u a l l i m — öğretici, bildirici — ve k o l a y l a ş t ı r ı c ı olarak gönderdi» (4).

Abdullah ibn Amr (R) dan, şöyle demiştir: Peygamber (S) sözünde, fiil ve hareketlerinde taşkınlık yapacak seciyede değildi, taşkınlık da yapmış değildir. Abdullah herkeşe: İyi biliniz ki sizin en güzel huyunuz, en hayırlı olanınızdır derdi (5).

«Demek mahzâ Allahdan bir rahmet iledir ki sen onlara yumuşak bulundun, eğer kaba, katı yürekli olsaydın, elbette onlar etrafından dağılıp gitmişlerdi. O halde kusurlarını afvet (Allah'dan da) günahlarını istiğfar ediver. İş hususunda onlarla müşavere et. Bir kere de azmettin mi, artık Allah'a güvenip dayan. Çünkü Allah kendine güvenip dayananları sever. Allah size

yardım ederse artık sizi yenecek yoktur. Sizi yardımsız bırakırsa ondan sonra size yardım edecek kimdir. Mü'minler ancak Allah'a güvenip dayanmalıdır» (Âlu İmrân: 159-160).

CÂBİR ibn Abdillâh (R) dan: Rasûlullah (S): «Satarken, alırken, alacağımı talep, borcunu edâ ederken, müsamaha ve kolaylık gösteren kimseye Allah rahmet eylesin» buyurdu (Buhârî, Büyü').

Bu hadîste alışveriş ve bütün medenî muâmelelerde k o l a y l ı k v e m ü s a m a h a n ı n iltizam edilmesine, güzel muâmeleye, iyi ve güzel ahlâkın icâblarının yerine getirilmesine gayet belîğ bir teşbih vardır.

«Dininizin en hayırlısı en kolay olanıdır. (Buhârî, Ahmed ibn Hâbel, Taberânî: Mihcân'dan).

Ebû Hureyre (R) dan, şöyle demiştir:

Peygamber (S) buyurdu ki: «M u h a k k a k k i d i n b i r k o l a y l ı k t ı r . D i n hususunda kendini zorlayan herkesi din mutlaka galebe eder. Öyle olunca (İfrat ve tefrite sapmıyarak) doğru ve mu'tedil hareket edin, yaklaşın, sevinin. Sabah akşam ve gecenin bir cüz'ünde (Allahdan) yardım isteyin» (6).

(3) Buhârî, İ'tisâm, mâ yükrâhu mine't-taammuki ve't-tenâzui fi'l-ilm ve'l-çuluuv fi'd-dîn ve'l-bid'a li-kavlihi Taâlâ: Ya ehle'l-kitâb lâ tağlû fi dînikum ve lâ tekâlû Ala'llahi ille'l-hakka... (en-Nisâ: 171 — Bab başı olarak—).

Nesâî, Sünen, iltikâtu'l-hasâ V, 268. (4) Muslim, Radâ, Beyânu enne tahvîrahu imreatehu la yekûnu talâken illâ bi'n-niyeti; Muslim, bi-şerhi'n-Nevevî 10/81.

(5) Buhârî, Menâkib, sıfatu'n-Nebiyy (S); Muslim, Kesretu hayâihi (S). el-Lü'lüü ve'l-Mercân... III, 135 «1500».

(6) Buhârî, İmân, ed-âinu yüsrun.

Hadîsin telkîn ettiği fâideler:

- Amellerde rıfka teşvik.
- Orta yolu tutmak ve nefis üzerine külfet yüklememek. Çünkü Allah Teâlâ bir kolaylaştırma ve bir rahmet olarak kullarına birtakım tâat vazifelerini vakit vakit vâcib kılmıştır.
- İbadetlerde neşat vakitlerine tenbîh. Çünkü; çuduuv, revâh, ve idlâc, yolcunun fuziletli ve neşatli vakitleridir. Hakikatte dünya hayatı da, âhiret yolcusu olan insanlar için bir yol ve yolculuktan ibarettir. Binâenaleyh peygamber, ümmetine fırsat ve ferağ vakitlerinden ganîmetlenmelerini tenbîh etmiştir (Aynî, I, 278 özetlenmiş olarak).

